

Παρέμβαση του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ στον διάλογο για το Μάθημα των Θρησκευτικών

1. Με αφορμή τις πρόσφατες συζητήσεις σχετικά με το Μάθημα των Θρησκευτικών, το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ νιώθει θεσμικό χρέος, άρρηκτα συνδεδεμένο με την επιστημονική, εκπαιδευτική και πνευματική ταυτότητα και αποστολή του, να διατυπώσει ορισμένες θεμελιώδεις θέσεις του γύρω από τον χαρακτήρα, το περιεχόμενο, τη στόχευση και τη θέση του Μαθήματος στη Δημόσια Εκπαίδευση, ελπίζοντας να συμβάλει στην εξομάλυνση των εντάσεων και στη διεξαγωγή ενός νηφάλιου και γόνιμου περί του θέματος αυτού διαλόγου.
2. Το Μάθημα των Θρησκευτικών, υπηρετώντας τον εκπαιδευτικό του ρόλο, καλείται να συμβάλει στην ένταξη των μαθητών στο κοντινό αλλά και το ευρύτερο πνευματικό, πολιτισμικό και κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζουν. Αυτός ο πολιτισμικός εγκλιματισμός των μαθητών, ανεξαρτήτως της θρησκευτικής τους δέσμευσης, προϋποθέτει την γνωριμία τους με την Ορθοδοξία, που είναι συνυφασμένη με τη σταυροαναστάσιμη ιστορική πορεία αλλά και το παρόν αυτού του τόπου, εφόσον παραμένει η μεγαλύτερη ζωντανή Παράδοση που διαμορφώνει την πνευματική του ταυτότητα. Την Παράδοση αυτή ως μακραίωνη κληρονομιά αλλά και σαν ζωντανή πραγματικότητα ο μαθητής καλείται, μέσω των σύγχρονων μεθόδων της παιδαγωγικής επιστήμης και της συνδρομής των νέων τεχνολογιών, να την γνωρίσει και να την αναγνωρίσει στο ιστορικό και διαχρονικό βιβλικό αλφαβητάρι του Χριστιανισμού και στις κατοπινές προσλήψεις και εμπεδώσεις του, όπως στις θεολογικές και ανθρωπολογικές εμπνεύσεις της πατερικής σκέψης, και στα επιτεύγματα της υμνολογίας, στην εικαστική γλώσσα των εικόνων ή και στην ψηλαφητή μαρτυρία της ναοδομίας.
3. Επίσης, την Παράδοση αυτή μπορεί να την κατανοήσει ως ισχυρό συνεκτικό ιστό του κοινωνικού κορμού, δηλαδή στον τρόπο με τον οποίο η πιστεύουσα κοινότητα βιώνει τα κομβικά γεγονότα του λεγόμενου κύκλου της ζωής, σφυρηλατεί και διαμορφώνει ήθη και έθιμα που αποτυπώνουν και εκφράζουν τον ψυχισμό της και ενισχύει την ενότητα των μελών της στην πνευματική και υλική ευωχία των θρησκευτικών γιορτών και των πανηγυριών. Και βέβαια, την Παράδοση αυτή ο μαθητής καλείται να την ψηλαφίσει στους βίους εκείνων των αγίων, ανδρών και γυναικών, που έδωσαν ψηλαφητή υπόσταση σε κομβικές και πανανθρώπινες αξίες, όπως είναι η αγάπη, η ελευθερία, η αποδοχή και ο σεβασμός του άλλου, η

αλληλεγγύη, η αυτοθυσία, η ολιγάρκεια και η λιτότητα, η ευθύνη για το περιβάλλον και η ευχαριστιακή χρήση του κόσμου.

4. Η εμβάθυνση στην εντόπια πνευματική κληρονομιά και στην ζωντανή εκκλησιαστική παράδοση διευκολύνει την απαραίτητη ανάδειξη των κοινών βιβλικών καταβολών που συνδέουν τον δυτικό κόσμο και την Ορθοδοξία αλλά και την κριτική και νηφάλια επισήμανση των ιδιαίτερων γνωρισμάτων που χαρακτηρίζουν τις άλλες δύο μείζονες εκδοχές του Χριστιανισμού, δηλαδή τον Ρωμαιοκαθολικισμό και τον Προτεσταντισμό σε επίπεδο ιστορικό, κοινωνικό και πνευματικό. Το Μάθημα των Θρησκευτικών επιδιώκει επίσης την εξοικείωση των μαθητών με την εκφραστική ποικιλία του θρησκευτικού φαινομένου και, ιδιαίτερα, με εκείνες τις εκδοχές του που ιστορικά και γεωγραφικά συνδέονται με την ιστορία και την πραγματικότητα αυτού του τόπου, όπως είναι ο Ιουδαϊσμός και το Ισλάμ, οι οποίες μαζί με τον Χριστιανισμό, συνθέτουν τις λεγόμενες αβραμικές θρησκείες.
5. Αυτή η εξοικείωση, όσον αφορά τον Ιουδαϊσμό και το Ισλάμ, δεν υπηρετεί μόνο ή κυρίως λόγους θρησκευτολογικούς και πολιτισμικούς αλλά και λόγους πνευματικούς και κοινωνικούς. Πράγματι, αφενός προσφέρει στους μαθητές μια εικόνα του πολύχρωμου ψηφιδωτού που συνθέτουν οι διαφορετικές θρησκευτικές παραδόσεις και αφετέρου, διευκολύνει και καλλιεργεί την αμοιβαία γνωριμία και το αίτημα της ειρηνικής συμβίωσης μελών διαφορετικής θρησκευτικής παράδοσης και δέσμευσης, χωρίς συγκρητιστικές απλουστεύσεις αλλά και χωρίς εντάσεις, αντιπαραθέσεις ή αποκλεισμούς. Πράγμα που ιδιαίτερα σήμερα, εξαιτίας της συνεχούς ροής μεταναστών και προσφύγων στη χώρα μας και της αναβίωσης ολοκληρωτικών, ρατσιστικών και ξενοφοβικών ιδεολογιών, καθίσταται εξαιρετικά επιτακτικό.
6. Πέρα από τα παραπάνω, το μάθημα των Θρησκευτικών προσεγγίζει το θρησκευτικό φαινόμενο όχι μόνο ως πηγή άντλησης νοήματος, μήτρα πολιτισμού και μέσο κοινωνικής και ηθικής συνοχής, αλλά και ως αιτία συγκρούσεων ή όχημα ιδεολογικοπολιτικών σκοπιμοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, το Μάθημα βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν την κριτική ή και αυτοκριτική τους σκέψη απέναντι στις ποικίλες ψυχοκοινωνικές παρενέργειες της θρησκευτικότητας και στις πολιτικές χρήσεις της θρησκευτικής πίστης, όπως είναι ο προσηλυτισμός, ο φανατισμός και ο ακραίος φονταμενταλισμός. Και ταυτόχρονα, τους ενθαρρύνει να διακρίνουν αυτά τα φαινόμενα από τη θετική συμβολή των θρησκειών σε μείζονα και διαχρονικά ζητήματα όπως είναι η συστράτευση για την ανακούφιση του πάσχοντα συνανθρώπου ή λαού, η περιφρούρηση της αξιοπρέπειας και της αυταξίας του ανθρωπίνου προσώπου και η προστασία του περιβάλλοντος.

7. Το Τμήμα Θεολογίας του ΑΠΘ καταρτίζει τους/τις θεολόγους καθηγητές/τριες της Δημόσιας Εκπαίδευσης προκειμένου να ανταποκρίνονται στις διαρκώς αυξανόμενες απαιτήσεις ενός Μαθήματος ανοιχτού, που ενώ εμβαθύνει στη μελέτη της Ορθόδοξης Παράδοσης δεν ανταγωνίζεται ούτε αντικαθιστά το κατηχητικό έργο της Εκκλησίας, και το οποίο στοχεύει στην ομαδοσυνεργατική, σύμφωνα με τις σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές, κατάκτηση συμπαγών και χρήσιμων γνώσεων, ενθαρρύνει τον πνευματικό προβληματισμό, αναπτύσσει την κριτική σκέψη, αναδεικνύει τον διαπολιτισμικό χαρακτήρα των θρησκειών, καλλιεργεί την κοινωνική ευαισθησία των μαθητών και προσφέρει σε αυτούς τα αναγκαία κεντρίσματα για να διαμορφώνουν ηθικά κριτήρια και σύστοιχες συμπεριφορές.
8. Για τους παραπάνω λόγους αφενός θεωρούμε αδιαπραγμάτευτο τον υποχρεωτικό χαρακτήρα του Μαθήματος εφόσον απευθύνεται σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, ανεξάρτητα από την εθνική τους προέλευση, την πολιτισμική τους καταγωγή και τη θρησκευτική τους ταυτότητα. Και αφετέρου στηρίζουμε κάθε προσπάθεια αναβάθμισης του Προγράμματος Σπουδών του Μαθήματος των Θρησκευτικών στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, που να ανταποκρίνεται στα παραπάνω χαρακτηριστικά και να υπηρετεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις στοχεύσεις του.